

१०
दशमः पाठः ।

चक्रवत् परिवर्तन्ते दुःखानि च सुखानि च ।
तद्धितपरिचयः । ०२

III සංඛ්‍යා තද්ධිතය

සංඛ්‍යා ශබ්දයන්ගේ ඡන්දී විභක්තයන් නාමපද කෙරෙන් පුරණාවී ප්‍රකාශක ප්‍රත්‍යයන් යොදා සාදාගනු ලබන තද්ධිත සංඛ්‍යා තද්ධිත නම් වේ.

උදාහරණ:-

මූලික නාමය	ප්‍රත්‍යය	විග්‍රහ වාක්‍යය	තද්ධිත රූපය	අර්ථය
द्वि	तीय	द्वयोः पूरणः	द्वितीयः	(දෙවැනි)
त्रि	तीय	त्रयाणां पूरणः	तृतीयः	(තෙවැනි)
चतुर्	थ	चतुर्णां पूरणः	चतुर्थः	(හතරවැනි)
षष्ट्	थ	षण्णां पूरणः	षष्ठः	(අටවැනි)
पञ्च	म	पञ्चमानां पूरणः	पञ्चमः	(පස්වැනි)
एकादश	म	एकादशानां पूरणः	एकादशमः	(එකොළොස්වැනි)
द्वादश	म	द्वादशानां पूरणः	द्वादशमः	(දොළොස්වැනි)
त्रयोदश	म	त्रयोदशानां पूरणः	त्रयोदशमः	(තෙළෙස්වැනි)
विंशति	तम	विंशत्यानां पूरणः	विंशतितमः	(විසිවැනි)
शत	तम	शतानां पूरणः	शततमः	(සියවැනි)
सहस्र	तम	सहस्रानां पूरणः	सहस्रतमः	(දහස්වැනි)

විශේෂයක්

මෙම පුරණවාවී සංඛ්‍යා තද්ධිත පද ත්‍රිලිංගික වේ. වරනැගීමේ දී පුංලිඛිගයෙහි 'දේව' ශබ්දය මෙන් ද නපුංසක ලිඛිගයෙහි 'එල' ශබ්දය මෙන් ද, ස්ත්‍රී ලිඛිගයෙහි 'නදී' ශබ්දය මෙන් ද වරනැගේ. සාවධාන ව පහත උදාහරණ අධ්‍යයනය කරන්න.

උදාහරණ :-

तद्धित नाम	पुंलिङ्ग	स्त्रीलिङ्ग	नपुंसकलिङ्ग
प्रथम	प्रथमः	प्रथमा	प्रथमम्
द्वितीय	द्वितीयः	द्वितीया	द्वितीयम्
तृतीय	तृतीयः	तृतीया	तृतीयम्
चतुर्थ	चतुर्थः	चतुर्थी	चतुर्थम्
पञ्चम	पञ्चमः	पञ्चमी	पञ्चमम्

କ୍ରିୟାକାରକଂ 10.1

01. ପତନ ସଢ଼ନର୍ ସଂସଂକାକନ ୠକାସୱଳ ଡ଼ାକି ସଂଢ଼ାସା ନଢ଼ଢ଼ିକପଢ଼ ଠୁଠୁଠା ଢ଼କଂୱର୍ନ.
02. ପତନ ସଢ଼ନର୍ ସଂସଂକାକନ ୠକାସ ସିଂହଳଠ ପଠିୱଠିକନସ କଠର୍ନ.

୦୧. ପଞ୍ଚସୁ କୁମାରେଷୁ ଚତୁର୍ଥଃ ସମୁଦ୍ରତୀରେ ଆସ୍ଥାୟ ପ୍ରୀତ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରମପଞ୍ଚୟତ୍ ।
୦୨. ସମ୍ପତସ୍ୟ ଆଷଟ୍ଢ଼ମାସସ୍ୟ ଅଷ୍ଟମେ ଦିନେ ମମ ଜନ୍ମଦିନଂ ଭୱତି ।
୦୩. ହେ ମିତ୍ର, ତୱ ତୃତୀୟସ୍ୟ ମାତୁଳସ୍ୟ ଦ୍ଵିତୀୟା ଦୁହିତ୍ରା ସହ ପାଣିଘ୍ରହଣଂ କର୍ତୁଂ ଯୌଘ୍ୟମ୍ ।
୦୪. ଅତଃ ପରଂ ସମ୍ପତମେ ୱର୍ଷେ ୱଷ୍ଠେ ରୱିୱାରେ ଶତ୍ରୁଢ଼ିଃ ସହ ସଢ଼୍ଘ୍ରାମମାରଭତାମ୍ ।
୦୫. ଗୁରୁ ସନ୍ନିଘୌ ନିଷଢ଼ ଶାସ୍ତ୍ରୋଢ଼୍ରହଣଂ କୁର୍ୱନ୍ ଛାତ୍ରଃ ସର୍ୱଞ୍ଚାତ୍ରେଷୁ ପ୍ରଥମଃ ଭୱତି ।
୦୬. ତସ୍କରଃ ରାତ୍ରୌ ଗୃହସ୍ୟ ଚତୁର୍ଥଂଗର୍ଭଂ ପ୍ରୱିଶ୍ୟ ଦ୍ଵିତୀୟାଃ ଢ଼ାଘିନ୍ୟାଃ ଆଢ଼ରଣାନି ଅଞ୍ଚୌରୟତ୍ ।
୦୭. ୱିଢ଼୍ୟାଲୟେ ନୱମ୍ୟାଂ କଢ଼୍ୟାୟାଂ ୱୋଢ଼ଶ ୱାଲିକା ଚ ଅଷ୍ଟ ୱାଳକାଶ୍ଚ ସଂସ୍କୃତଂ ପଠନ୍ତି ।
- ୦ୠ. ଅସ୍ମାକଂ କୁଟୁଢ଼୍ୱେ ସମ୍ପତ୍ତ ଭ୍ରାତରଃ ସନ୍ତି । ତେଷୁ ୱଷ୍ଠଃ ପାଣିଘ୍ରହଣଂ କର୍ତୁଂ ଅପେକ୍ଷିତଃ ଭୱତି ।
୦୯. ନୱଦଶମେ ୱା ୱିଂଶତିତମେ ୱା ଦିୱସେ ମମ ସୱସା ୱିଢ଼େଶାତ୍ ସୱଢ଼େଶମାଘାମିଷ୍ୟତି ।
୧୦. ପ୍ରଥମଃ ପରାକ୍ରମ଱ାହୁଃ ନାମ ରାଞ୍ଜା ପୁଳସ୍ତି ନଘରେ ପରାକ୍ରମସମୁଦ୍ରମ୍ ଈତି ମହାୱାପିଂ କୃତୱାନ୍ ।
୧୧. ଦ୍ଵିସହସ୍ରପଞ୍ଚଦଶମସ୍ୟ ୱର୍ଷସ୍ୟ ସମ୍ପତମେ ମାସେ ରୱିୱାରେ ସଞ୍ଚିୱସ୍ୟ ଦୁହିତା ଞ୍ଚାୟତେତି ଜନ୍ମ ପତ୍ରିକାଂ ଲିଖତୁ ।
୧୩. ଗତୱର୍ଷେ ୱୈଶାଞ୍ଚେ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷେ ଦ୍ଵିତୀୟସ୍ମିନ୍ ମଞ୍ଜୁଳୱାରେ ସଃ ୱିହାରଂ ଗତ୍ୱା ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ପ୍ର଱୍ରଜିତଃ ।
୧୪. ୱୟମାଘାମିନି ଇନ୍ଦୁୱାରେ ପରାତ୍ ପାଠାଳୟାତ୍ ଦ୍ଵାଦଶମ୍ୟାୟାଂ ହୌରାୟାଂ ନୃତ୍ୟମଣ୍ଡଳେ ନୃତ୍ୟଂ ପଞ୍ଚାମ ।
୧୫. ପରିୱେଘେ ପଞ୍ଚମା କଢ଼୍ୟା ଗାଣିତାଞ୍ଚାର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ, ଚତୁର୍ଥା କଢ଼୍ୟା ସଂସ୍କୃତାଞ୍ଚାର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ, ତୃତୀୟା କଢ଼୍ୟା ଲାଞ୍ଜୁଳାଞ୍ଚାର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଚ ସମର୍ପିତାଃ ।
୧୬. ପୁରା କିଳ ସହସ୍ରତମେ ୱର୍ଷେ ଦ୍ଵାଦଶସ୍ୟ ମାସସ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତିଂଶତିତମେ କୱିୱାରେ ଦିୱସେ ୱଳୱାନ୍ ଅନ୍ୟତରଃ ରାଞ୍ଜା ୱାରତୱର୍ଷମ୍ ଅଞ୍ଚୟତ୍ ।

उपकारकशब्दाः

समुद्रतीर	- මුහුදු තෙර / වෙරළ	आस्थाय	- හිඳ
आषढमास	- අෆසල මස	दुहित्रा सह	- දුව සමග
पाणिग्रहण	- විවාහය / අතින්ග ගැනීම	योग्यं	- සුදුසුයි
सन्निधौ	- සමීපයෙහි	शास्त्रोद्ग्रहणं	- ශාස්ත්‍ර හැඳෑරීම
तस्करः	- හොරා	गर्भ / ओवरकं	- කාමරය
भागिन्याः	- නැගණියගේ	कुटुम्बे	- පවුලේ
स्वसा	- සොයුරිය	स्वदेशं	- සිය රට
पुलस्ति नगरं	- පොළොන්නරු නගරය	वैशाख	- වෙසක් මස
जायतेति	- උපන්නේයැයි	जन्मपत्रिका	- වේලපත්කඩය
शुक्लपक्षे	- පුර පස	आगामिनी	- එන / පැමිණෙන
होरायां	- පැයේ / හෝරාවේ	कक्ष्या	- පන්තිය
लाङ्गलाचार्यस्य	- ලාංගුලීච ගුරුතුමා	समर्पिताः ।	- පැවරිණ / භාර කරන ලදහ
नृत्यमण्डले	- රැඹුම් හලෙහි	भारतवर्ष	- භාරත දේශය

සතියේ දින

रविवारः	- ඉරිදා	इन्दुवारः	- සඳුදා
मङ्गलवारः	- අඟහරුවාදා	बुधवारः	- බදාදා
गुरुवारः	- බ්‍රහස්පතින්දා	कविवारः	- සිකුරාදා
शनिवारः	- සෙනසුරාදා	सप्ताहः	- සතිය

IV අවයය කද්ධිතය

විභක්තීන්හි වරනොනැගෙන එහෙත් ඒක විභක්තික අර්ථයක් ගෙනදෙන අවයය ස්වරූපයෙන් සිටින කද්ධිත අවයය කද්ධිත නම් වේ. නොයෙක් විභක්තාන්ත නාමයන් කෙරෙන් නානාර්ථවත් ප්‍රත්‍යය යෙදී සෑදෙන මෙම කද්ධිතපද ලිංග, විභක්ති, වචන නොගෙන මුල් නාමපදයේ විභක්ති අර්ථය පමණක් ගෙන ඒකස්වරූපයෙන් ම සිටී.

ප්‍රත්‍යයාර්ථ	ප්‍රත්‍යය	විග්‍රහ වාක්‍යය	උදාහරණ	තේරුම
පඤ්චමී අර්ථයෙහි	तः	ग्रामात्	ग्रामतः	(ගමෙන්)
	तः	सर्वस्मात्	सर्वतः	(සියල්ලෙන්)
	तः	मातुः	मातृतः	(මවගෙන්)

සස්තම් අර්ථයෙහි	त्र	सर्वस्मिन्	सर्वत्र	(සැමතැන)
	त्र	कस्मिन्	कुत्र	(කොහි)
	त्र	अस्मिन्	अत्र	(මෙහි)
	व	कस्मिन्	क्व	(කොහි)
ප්‍රකාරාර්ථයෙහි	थम्	अनेन प्रकारेण	इत्थम्	(මෙසේ)
	थम्	केन प्रकारेण	कथम्	(කෙසේ)
	था	येन प्रकारेण	यथा	(යම් සේ)
	था	तेन प्रकारेण	तथा	(එසේ)
	था	सर्वेण प्रकारेण	सर्वथा	(සියලු ආකාරයෙන්)
	धा	एकेन प्रकारेण	एकधा	(එක් ආකාරයකින්)
	धा	द्वाभ्याम् प्रकाराभ्याम्	द्विधा	(දෙයාකාරයකින්)
	धा	अष्टभिः प्रकारैः	अष्टधा	(අට ආකාරයකින්)
	ध्यमण्	एकेन प्रकारेण	एकध्यम्	(එක් ආකාරයකින්)
කාලාර්ථයෙහි	दा	एकस्मिन् काले	एकदा	(එක් දිනක්)
	दा	कस्मिन् काले	कदा	(කවදා)
	दा	तस्मिन् काले	तदा	(එදා)
	दा	यस्मिन् काले	यदा	(යම් දිනක)
	दा	सर्वस्मिन् काले	सर्वदा	(හැම දිනක)
	दानीम्	अस्मिन् काले	इदानीम्	(දැන්)
	दानीम्	तस्मिन् काले	तदानीम्	(එදින)
	हिं	तस्मिन् काले	तर्हि	(එකල්හි)
	रहि	एतस्मिन् काले	एतर्हि	(මෙකල්හි)
	इद्युः	परस्मिन् दिने	परेद्युः	(වෙනත් දිනක)
	इद्युः	अन्येस्मिन् दिने	अन्येद्युः	(අන් දිනක)
	द्यः	अस्मिन् दिने	अद्य	(අද)
	द्यः	समाने काले	सद्यः	(එදින)
	धुना	अस्मिन् काले	अधुना	(දැන්)
	සදාකාර්ථයෙහි	वत्	चन्द्रेण तुल्यः	चन्द्रवत्
वत्		मुखेन तुल्यः	मुखवत्	(මුහුණ බඳු)
वत्		भानुना तुल्यः	भानुवत्	(හිරු බඳු)

වාරාථ්ථයෙහි

ශ:	වහුවාරාන් තුල්‍ය:	වහුශ:	(බොහෝ වරක්)
ශ:	ශතවාරාන් තුල්‍ය:	ශතශ:	(සිය වරක්)
ශ:	සහස්‍රවාරාන් තුල්‍ය:	සහස්‍රශ:	(දහස් වරක්)
ස්	ද්වී වාරෝ	ද්වි:	(දෙවරක්)
ස්	ත්‍රීන් වාරාන්	ත්‍රි:	(තෙවරක්)
ස්	චතුර: වාරාන්	චතු:	(සිව් වරක්)

කූත්වා	පඤ්ච වාරාන්	පඤ්චකූත්ව:	(පස්වරක්)
කූත්ව:	ශත වාරාන්	ශතකූත්ව:	(සියවරක්)
කූත්ව:	සහස්‍ර වාරාන්	සහස්‍රකූත්ව:	(දහස් වරක්)

දූරාථ්ථයෙහි

ආ	දකුෂිණස්‍යාං දිශි දූරේ	දකුෂිණා	(දකුණු දිග)
ආ	උත්තරස්‍යාං දිශි දූරේ	උත්තරා	(උතුරු දිග)
ආ	පශ්චිමාස්‍යාං දිශි දූරේ	පශ්චිමා	(බටහිර දිග)
ආහි	දකුෂිණස්‍යාං දිශි දූරේ	දකුෂිණාහි	(දකුණු දිග)
ආහි	උත්තරස්‍යාං දිශි දූරේ	උත්තරාහි	(උතුරු දිග)
ආහි	පශ්චිමාස්‍යාං දිශි දූරේ	පශ්චිමාහි	(බටහිර දිග)

අතිශයාථ්ථයෙහි

තරාම්	අතිශයේන ක:	කිංතරාම්	(වැඩිම කවුද)
තරාම්	අතිශයේන උඤ්ච:	උඤ්චස්තරාම්	(උසම)
තරාම්	අතිශයේන පච්චති	පච්චතරාම්	(වඩා පිසින)
තරාම්	අතිශයේන ක:	කිංතරාම්	(වැඩිම කවුද)
තරාම්	අතිශයේන ඛීච්ච:	ඛීච්චස්තරාම්	(මිටිම)
තරාම්	අතිශයේන නමති	නමතරාම්	(වඩා වදින)

අයන් බැවිහි

සාත්	රාජ්‍ය: අධීනම්	රාජ්‍යසාත්	(රජුට අයන්)
සාත්	අග්‍රේ: අධීනම්	අග්‍රිසාත්	(ගින්නට අයන්)

ස්වාරාථ්ථයෙහි

සාත්	සර්ව් බස්ම	බස්මසාත්	(සියල්ල නැසුණු)
------	------------	----------	-----------------

उपकारकशब्दाः

दक्षिणाहि	-	දකුණුදිග	कुलालः	-	උකුස්සා
ग्रामीणः	-	ගැමියා (ගම්වැසියා)	प्रतिगच्छन्	-	වෙනට යන්නේ
श्रान्तं	-	කැන්ත	अपृच्छत्	-	විචාලේ ය
दारिद्रा	-	දිලින්දා	विश्रमितुं	-	විඩා හරින්නට
दारिद्रात्	-	දිලිඳුකම නිසා	समयः	-	කාලය (වේලාව)
शक्यं	-	හැකියි	विश्रम्य	-	විඩාසිඳුවා
तुष्टिप्राप्तः	-	සතුටට පත්	विश्रुते	-	ප්‍රසිද්ධ
वर्णितं	-	වර්ණනා කරන ලදී	परिश्रमेण	-	උත්සාහයෙන්
जगति	-	ලෝකයෙහි	अपुत्रके	-	දරුවන් නැති
धननि मृते	-	ධනවතා මැරුණු කල්හි	राजसात् भवति	-	රාජසන්නක කරයි.
अग्निसात् कुर्वन्ति	-	ගිනිබත් කරයි.	प्रत्याकर्षति	-	වෙනට ඇදී යයි.
तूष्णीमभवन्	-	නිශ්ශබ්ද වූහ.			

प्रतिकूलतामुपगते हि विधौ विफलत्वमेति बहुसाधनता ।
 දෙදවය සතුරු වූ කළ සඵලත්වය සඳහා කරන කටයුතු නිෂ්ඵල වේ.

प्रतीक्षणं यन्नवतामुपैति तदेव रूपं रमणीयतायाः ।
 මෙහෙතෙක් පාසා අලුත්වීම සුන්දරත්වයෙහි ස්වභාවය යි.

प्रतिपन्नार्थनिर्वाहं सहजं हि सतां व्रतम् ।
 කළයුතු කාර්යය ඉටුකිරීම සුදනන්ගේ සහජ වුනයකි.